

INFORMAZIOAREN ETA KOMUNIKAZIOAREN TEKNOLOGIAK ETA EUSKALTZAINDIAREN EDUKIAK

Andoni Sagarna

0. SARRERA

Euskaltzaindiaren Barne-Erregelak irakurtzen hasi orduko, haien lehen atalaren lehen artikuluan bertan, erakundearen xedeak zehazten direnekoan, edukiak sortzeaz eta gizarteratzeaz hitz egiten dela ikusiko dugu. Horrela, *gramatika-legeak azaltzea, gomendioak eta arauak ematea, hiztegi orokorrak eta bereziak argitaratzea, Hizkuntza Atlasak eta Onomastika Izendegiak argitaratzea, agiriak eta diktamenak ematea* aipatzen dira.

Beti egin du hori Akademiak, bere argitalpenen bitartez, hartarako adina baliabide izan duen neurrian, eta baita web gunearen bitartez ere azken urteotan, baina gaur egun Euskaltzaindiak eduki asko eta garrantzi handikoak ditu plazaratzeko, teknologiak ekarri dituen erraztasunei probetxua ateratzen asmatuz gero, orain duten baino askoz zabalkunde handiagoa izan lezaketenak (Ikus Eranskinean behin-behineko zerrenda).

Informazioaren eta Komunikazioaren Teknologiek azken aldian izan duten garapenak antzina egin ezin ziren gauza asko, materialki ezinezkoak zirelako edo dirutza handiak eskatzen zituztelako, bideragarri bihurtu ditu. Horrela bada, Akademiak bere-berea duen eginkizun hori inoiz baino hobeto betetzeko aukera dago eta baita premia ere, batik bat edukiak erabiltzeko eta gizarteratzeko eta corpusak sortzeko.

1. IKUSPEGIAK

Egoera berri horri behar den bezalako etekina ateratzeko gaia sakonki aztertzea eta erabakiak hartzea eskatzen du. Hainbat dira landu beharreko ikuspegiak, besteak beste:

1.1. Edukiak erabiltzea eta gizarteratzea

1. Euskaltzaindiaren edukien inbentario zehatza egitea.
2. Edukien egitura aztertzea, h.d. paperean soilik dauden, euskarri digitaletan dauden, zer formatu duten, etab.
3. Edukien erabiltzaile-moten eta haiei eman beharreko zerbitzuen azterketa egitea. Erabiltzaile-mota bakoitzak irispidean zer eduki-mota izango dituen eta erabiltzaileak autentifikatzeko sistema nolakoa izango den zehaztea.
4. Edukiek gaur egun duten egiturari eragin beharreko eraldaketen azterketa egitea.
5. Edukiei ahalik eta etekinik handiena ateratzeko, eskuratu edo garatu beharreko tresna informatikoen azterketa egitea.
6. Eduki bakoitzak gizarteratzeko duen lehentasun-maila erabakitzea.
7. Edukien eta sistema informatikoen segurtasuna bermatzeko neurriak aztertzea.
8. Edukien jabegoarekin zerikusia duten arazoak aurreikustea eta haiei irtenbide juridiko egokia ematea.
9. Akademian bertan burutu beharreko lanetarako giza eta diru-baliabi-deak aurreikustea eta jartzea.
10. Akademiatik kanpora burutu beharreko lanak zein izango diren erabakitzea, haiek gauzatzeko erakunde, lankide edo enpresak aukeratzeta, kontratuak sinatzea, epeak eta kalitatea kontrolatzeko neurriak ezartzea.
11. Edukiak gizarteratzeko planaren aitzinamendua kontrolatzea eta aurreikusitako epeekiko eta kostuekiko diferentziak mugatzeko neurriak hartzea.
12. Gizarteratutako edukien erabilera egokia sustatzea.

1.2. Testu-corporak elikatu, egituratu, bateragarri bihurtu eta gizarteratzeko beharra

Gaur egun hizkuntzaren ikerketa testu-corporsetan oinarritzen da, esan nahi baita testu-multzo handi egituratutan. Hizkuntzalaritzan ez ezik, hizkuntzaren prozesamendu automatikoan ere corpusak funtsezkoak dira.

Herralde askotan, hizkuntza-akademiek edo antzeko erakundeek beren xedeen artean testu-corporak antolatzea eta lantzea lehen mailakoak dituzte.

Euskaltzaindiak ere aspaldidanik dihardu testu-corporak eratzen. Hor dau-de OEH eta *XX. mendeko corpus estatistikoa*, urtetako lan handiaren emaitzak.

Bai bata eta bai bestea tamaina eta egituratze-maila bateraino eramanak daude, baina etorkizunean zer nolako garapena izango duten zehaztearen faltan.

Bestalde, corpus horiek mugatuak dira ordezkatzan dituzten epe historiko-koen aldetik eta, denbora geratzen ez den zerbait denez, jarraipena ere eska-tzen ari dira.

Badira, Akademiaren barruan nahiz kanpoan beste testu-multzo batzuk, tamaina, eduki, egituratze-maila eta xede desberdinetakoak, Euskararen Erre-ferentzia-Corpusarentz abiatzeko osagaiak izan daitezkeenak.

Hori guztia kontuan izanda, edukiak gizarteratzeko planaren barruan, leku berezia izan beharko lukete, alde batetik, euskarazko testu-corporak elikatze-ko, egituratzeko, estandarizatzeko eta erabiltzaileen eskueran jartzeko lanak koordinatzeak eta bestetik Euskararen Erreferentzia-Corpora lantzeko oina-riak jartzeak.

Bistan da euskal munduan hainbat erakunde ari direla arlo horren ingu-ruan lanean, baina oraingo ez dela beharrezkoa litzatekeen koordinaziorik eta harmonizaziorik bilatu.

Euskaltzaindiak beste edozein erakundek baino ezaugarri egokiagoak ditu eginkizun horietan aitzindari izateko: Euskal Herri osokoa da, euskarari da-gozkionetan erakunde aholku-emaile ofiziala da, gizartean itzala du, hainbat erakunderekin hitzarmenak ditu eta ibilbide luzea du horrelako lanetan.

Hortaz, proposatzen da, edukiak gizarteratzeko planaren barruan, testu-corporak elikatu, egituratu, bateragarri bihurtu eta gizarteratzeko lanei lehentasunik handiena ematea.

1.3. Plana lantzeko Egiturazko Batzorde baten beharra

Era askotakoak eta sail askori dagozkionak dira Euskaltzaindiaren edu-kiak. Bestalde, Edukiak Gizarteratzeko Planak ikuspegi zabala eskatzen du, sail guztien beharrak eta sailen artekoak kontuan izango dituenak.

Horregatik, aurreko puntuan deskribatu den moduko plan batek honako ezaugarri hauek izan behar ditu:

- Sail eta eduki guztien ikuspegia izan behar du.
- Lanen jarraipen etengabeko eta hurbilekoa ezarri behar du.
- Teknologiaren aldaketa bizkorretara eten gabe moldatu beharra dauka.

Horrek esan nahi du zeharkakoa, hots, arlo eta batzorde guztiak kontuan hartzen dituen eta iraunkorra (alegia, orain arte sortu denaz, oraintxe bertan sortzen ari denaz eta gero ere, sortuko denaz arduratuko dena) izan behar duela landuko duen batzordea.

Euskaltzaindiaren Barne-Erregeletako 38. artikuluan agertzen diren Egiturazko batzordeek betetzen dituzte baldintza horiek. Hauxe dio 38. artikulua:

Egiturazko batzordeak

Sailez kanpoko batzordeak egiturazkoak deitzen dira (une honetan: Argitalpenak, Azkue Biblioteka eta Lege-ekonomia Batzordea) eta Zuzendaritzari atxikiak izango dira.

Goian aipatutako arrazoi guztiak kontuan izanik, edukiak erabiltzeko eta gizarteratzeko zein corpusen inguruko plana lantzen hasi aurretik, horiek kudeatuko dituen Egiturazko Batzorde berri bat sortzea proposatzen da, Informazio eta Komunikazioaren teknologiak (IKT Batzordea) izenpeko batzordea, hain zuzen ere.

Batzorde horren lan-saioetan, batzordekideez gain, gai edo eta beharren arabera, komeniko da sailetako batzordeburuek eta beste aditu eta jakintsu batzuek ere, aholkulari gisa, parte hartzea.

1.4. Plana gauzatzeko diru-aurreikuspenak

2007. urterako prestatu eta aurkeztu ziren aurrekontuetan, bada atal bat **Berrikuntza egitasmoak** izena daramana eta 5 azpiaurrekontu hartzen dituen:

1. Artxibo historikoaren digitalizazioa (51.515,45 €);
2. Web-aren garapena eta hobekuntza (10.315,45 €);
3. Datu Base desberdinen egokitze eta bateratzea (39.765,96 €);
4. Azpiegitura informatikoa garatzea eta eguneratzea (42.053,05 €);
5. Inbertsio bereziak (60.939,54 €).

ERANSKINA

Eranskin honek bi atal ditu:

- 1. Atala:** Behin-behineko eduki-zerrendan erabiltzen diren laburtzapenen esanahiak.
- 2. Atala:** Behin-behineko eduki-zerrenda.

1. Atala. **Behin-behineko eduki-zerrendan erabiltzen diren laburtzapenen esanahiak**

Laburtzapena	Makina/Plataforma
SQL	Egoitzako MS SQL Server 2000n ostatatua. Kontsulta publikorako, Hosting-a eskaintzen digun enpresan DB horren mirror bat dago
MySQL	Egoitzako Linux-MySQL zerbitzarian ostatatua
Web	Web aplikazioa, nabigatzaile bidez erabiltzen dena
C/S	Client/Server aplikazioa, ordenagailu bezeroan software berezitua eskatzen duena
PDF-txt	PDF fitxategiak, testu digitalarekin: maketazio edo OCR jatorria dutenak
PDF-ird	PDF fitxategiak, irudi digitalekin.
JPG-ird	JPEG formatuan konprimatutako irudiak
CD audioak	konpresio gabe
MP3	audio konprimatua
–	Marratxoak adierazten du, ez dagoela informatizatuta edo hala dagoen konstantziarik ez dagoela.

Egungo erabiltzaileak (gaur egun oso sailean saileko erabilera egiten da, Interneten dauden edukiena izan ezik)

ABK	Azkue Bibliotekako barne gestioa. Katalogatzaileak
PUB	Erabilera publikoa, Internet bidez
INF	Informatika-zerbitzuan gordeta, ez da erabiltzen.
ATL	Atlasgintza lantaldeko kideak
HIZT	Hiztegi gintza lantaldeko kideak
ECO	ECO egitasmoko langilea

Internet bidez, datu-biltegi hori **gizarteratzeak eskatuko duen begiz jokatuko ahalegina**. Beti ere, gaur egun dagoen moldean eta Euskaltzaindiak eskura duen teknologia erabiliz.

–	Barneko datuak dira, definizioz.
0	Jada Interneten daude
1-5	Aurreikusten den zailtasun maila (1 erraza, 5 ezinezkoa)

2. Atala. Behin-behineko eduki-zerrenda

Arloa	Edukia	Makina/Plataforma	Erabiltzaileak	Gizarteratzeak eskatuko duen begiz jotako ahalegina (0-5)
Egiturazkoak	Artibo historikoa	MySQL-WEB	ABK	2
	Idazkaritzakoak			
	Kontularitzakoak			
	Onomastika-Zerbitzukoak			
	Argitalpen-Zerbitzukoak			
	Informatika-Zerbitzukoak			
	Prentsa-Zerbitzukoak			
	Argitalpenen katalogoa	SQL-Web	PUB	0
	Euskera aldizkaria	SQL-Web + PDF-ird	PUB	0
	Arauk	PDF-txt	PUB	0
Argitalpenak	Iker Sailaren argitalpenak	PDF-ird	INF	1
	Hiztegiak			
	Gramatika	PDF-txt	INF	2
	Hizkuntza-Atlasak	SQL-C/S	ATL	3
	Izendegiak [onomastika alorreko erabaki nagusiak (erabaki hutsa) + ponte-izenen azalpena (lan deribatua)]			
		SQL-Web	PUB	0

Arloa	Edukia	Makina/Plataforma	Erabiltzaileak	Gizarteratzeak eskatuko duen begiz jotako ahalegina (0-5)
Argitalpenak	Onomasticon Vasconiae	PDF-ird	INF	1
	Sariak	PDF-ird	INF	1
	Literatura Klasikoak			
	Euskararen lekukoak	PDF-ird	INF	1
	Jagon Sailaren argitalpenak	-		
	Mendaurre Saila	PDF-txt	INF	1
	Bestelako argitalpenak (zenbait)	PDF-ird	INF	1
Biblioteka	Azkue Fonda: <i>(katalogazio + irudi digitalak)</i>	MySQL-C/S + PDF-ird	ABK	2
	Bibliotekako beste fondaok: Satrustegiren artxiboa (katalogazio + irudi digitalak)	MySQL-C/S + PDF-ird	ABK	2
	Bibliotekako beste fondaok: Dagerre	PDF-ird	ABK	4
	Bibliotekako beste fondaok: ABK katalogoa	BRS-C/S	ABK	-
	Bibliotekako beste fondaok: ABK katalogoa.Web	BRS-Web	PUB	0
Araua/ Gomendioak	Gomendioak: <i>Arauaik sailkatuta, Irizpenak, Onomastika erabakiak, JAGONETeko galde-erantzunak,...</i>	SQL-Web	PUB	0

Arloa	Edukia	Makina/Plataforma	Erabiltzaileak	Gizarteratzeak eskatuko duen begiz jotako ahalegina (0-5)
Jagonet	Jagoneteko galdera-erantzunak	SQL-Web	PUB	0
Testu-ontziak	Digitalizatutako liburuak			
	Digitalizatutako aldizkariak			
	Digitalizatutako egunkariak			
Ikus-entzuzuezk.	Oroitidazkiak (2005 <i>bakarrik</i>)	PDF-txt	PUB	0
	Grabazioak (<i>EHHA egitasmoak</i>)	CD audioak	ABK	4
	Bideoak	-		
	Argazkiak	MySQL-WEB JPG-ird	ABK	2
	Plazaberri	Plazaberri	HTML-Web	PUB
Albisteak	Albisteak	HTML-Web	PUB	0
Literatura-aldizkaria	Literatura-aldizkaria	-		
Iker Saila	OEH	SQL-C/S	HIZT	3
	Hiztegi Batua	SQL-Web	PUB	0
	Euskaltzaindiaren hiztegia	XML-Web	HIZT	2
	EGLU	PDF-txt	INF	2
	EGO	-		

Arloa	Edukia	Makina/Plataforma	Erabiltzaileak	Gizarteratzeak eskatuko duen begiz jotako ahalegina (0-5)
Dialektologia	EHHA-antologia	PDF-txt+mp3	PUB	0
	EHHA-1	SQL-C/S	ATL	3
	EHHA-2	SQL-C/S	ATL	3
Onomastika	Deitura-izendegia	SQL-Web	PUB	0
	Ponte-izendegia	SQL-Web	PUB	0
	ECO	MySQL-C/S	ECO	2
Literatura	Literatura-Hiztegia	-		
	XIX-XX.mendeetako testuak	-		
Herri-Literatura	Auspoa (<i>8 zenbaki</i>)	PDF-ird	INF	1
	Eskuizkribuak (<i>Dagerre egitasmoan badira batzuk</i>)	PDF-ird	ABK	4
Jagon Saila	Jagon Saileko edukiak	-		
	Jagon Saileko edukiak. Adierazpenak	PDF:txt	PUB	0
	Jagon Saileko edukiak. Eliza-euskara	PDF:txt	PUB	0
Hizkuntzaren Historia	Hizkuntzaren Historia	-		
	Agenda	-		
	Curriculumak			